

KONFERENSIYALAR.UZ

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**IV RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

IYUL, 2025

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.uz>

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

**IV RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2025-yil, iyul

TOSHKENT-2025

ISBN 978-9910-09-214-5

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
IV Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent:
Scienceproblems team, 2025. – 71 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: “Scienceproblems Team” MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 3-iyul

Mas'ul muharrir:
Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda “Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar” mavzusidagi IV Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan. Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

ISBN 978-9910-09-214-5

Barcha huqular himoyalangan.
© Scienceproblems team, 2025-yil
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil

MUNDARIJA

TARIX FANLARI

<i>Doniyorov Nosirjon</i> BOLSHEVIKLAR MADANIY SIYOSATINING AYRIM NAZARIY ASOSLARI TO'G'RISIDA	4-9
<i>Najmiddinov Boburmirzo</i> SOVET HOKIMIYATINING O'ZBEKISTON SSRDA DINIY SIYOSATI TARIXSHUNOSLIGIDAN (SOVET HOKIMIYATI DAVRIDA AMALGA OSHIRILGAN ISHLAR MISOLIDA)	10-13
<i>Sobirov Sardorbek</i> YETTISHAHAR DAVLATINING BUYUK BRITANIYA IMPERIYASI BILAN ALOQALARI	14-17
<i>Umarqulova Gulchiroy</i> JIZZAX VILOYATI CHO'L HUDUDI TUMANLARINING MUSTAQILLIK YILLARIDA MADANIY HAYOT RIVOJI (DO'STLIK TUMANI MISOLIDA).....	18-20
<i>Begaliyeva Aysha</i> ROSSIYA TEMIR YO'L TRANSPORT TIZIMI: SANOAT INQILOBI SHAROITIDA RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	21-25

IQTISODIYOT FANLARI

<i>Nazarov Nazar</i> KICHIK VA O'RTA BIZNES FAOLIYATINI STATISTIK BAHOLASHNING DAVLAT IQTISODIYOTIDAGI AHAMIYATI	26-29
--	-------

FILOLOGIYA FANLARI

<i>Jamahmatov Karomiddin</i> SALJUQIYLAR DAVR ADABIY MUHITI RIVOJIDA TERMIZIY ALLOMALAR MA'NAVIY MEROSINING O'RNI	30-37
<i>Maxamatqulova Zarina</i> O'ZBEK VA ISPAN TILLARIDAGI FRAZEMALARNING QIYOSIY TAHLILI	38-40
<i>Yuldasheva Kamola</i> STRATEGIES AND EVALUATION IN SIMULTANEOUS INTERPRETING	41-44

YURIDIK FANLAR

<i>Salimjonov Axadjon</i> ZO'RLIK ISHLATIB SODIR ETILADIGAN JINOYATLAR TUSHUNCHASI VA KRIMINOLOGIK TAVSIFI	45-55
<i>Акрамова Хилола Убайдуллаевна</i> ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЗАЩИТЫ ПРАВ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ: АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ	56-59
<i>Qahorova Saodat</i> ONLAYN KREDIT SHARTNOMALARINING FUQAROLIK-HUQUQIY TABIATI VA RAQAMLI MUHITDAGI O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	60-62

SOTSILOGIYA FANLARI

<i>Artikbayeva Nazokat</i> INTERNETGA QARAMLIKNING ZAMONAVIY TA'LIMGA TA'SIRI	63-67
<i>Raxmatullayeva Shaxlo</i> INSON KAPITALINING YANGI O'ZBEKISTONDAGI IJTIMOY O'RNI	68-70

ONLAYN KREDIT SHARTNOMALARINING FUQAROLIK-HUQUQIY TABIATI VA RAQAMLI MUHITDAGI O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Qahorova Saodat Sohib qizi

TDYU Magistratura va sirtqi ta'lim fakulteti

Kiber huquq yo'nalishi talabasi

E-mail: qahhorovasaodat027@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur tezisda onlayn kredit shartnomalarining fuqarolik-huquqiy tabiati va ularning raqamli muhitdagi huquqiy xususiyatlari tahlil qilingan. O'zbekiston Respublikasining fuqarolik, elektron hujjatlar va elektron imzoga oid qonunchiligi asosida onlayn shartnomalarning yuridik kuchi asoslab berilgan. Shuningdek, elektron identifikatsiya, raqamli rozilik va xavfsizlik mexanizmlarining amaliy qo'llanilishi yoritilgan. Tezisdan Litva, Estoniya va Singapur davlatlarining qonunchilik tajribasi o'rganilib, ularning ilg'or amaliyotlari asosida O'zbekiston uchun huquqiy takomillashtirish yo'nalishlari taklif etilgan.

Kalit so'zlar: onlayn kredit, fuqarolik shartnomasi, raqamli shartnoma, elektron imzo, biometrik identifikatsiya, elektron hujjat, fuqarolik kodeksi, shartnomaviy huquq, xorijiy tajriba, iste'molchi huquqlari.

THE CIVIL-LEGAL NATURE OF ONLINE CREDIT AGREEMENTS AND THEIR SPECIFIC FEATURES IN THE DIGITAL ENVIRONMENT

Qahorova Saodat Sohib qizi

Student of the Cyber Law program,

Faculty of Master's and Distance Education,

Tashkent State University of Law

Annotation. This thesis analyzes the civil law nature of online loan agreements and their legal characteristics in the digital environment. Based on the legislation of the Republic of Uzbekistan on civil, electronic documents and electronic signatures, the legal force of online contracts is substantiated. The practical application of electronic identification, digital consent, and security mechanisms is also covered. The thesis examines the legislative experience of Lithuania, Estonia, and Singapore, and proposes directions for legal improvement for Uzbekistan based on their best practices.

Key words: online loan, civil contract, digital contract, electronic signature, biometric identification, electronic document, civil code, contract law, foreign experience, consumer rights.

DOI: <https://doi.org/10.47390/978-9910-09-214-5/ydif-12>

So'nggi yillarda O'zbekistonda raqamli texnologiyalar asosida moliyaviy xizmatlar ko'lamining kengayishi, xususan, onlayn kreditlash tizimining jadal rivojlanishi fuqarolik-huquqiy munosabatlarda tub o'zgarishlarga sabab bo'lmoqda. An'anaviy kredit shartnomalaridan farqli o'laroq, elektron platformalar orqali tuziladigan kredit shartnomalari yuridik texnika, isbotlash tartibi, shartnoma erkinligi, hamda shaxsni identifikatsiyalash usullarida o'ziga xos xususiyatlarga ega. Bu esa shartnomaviy huquq, elektron hujjatlar, elektron imzo, va iste'molchi huquqlarini himoya qilish tizimida yangi yondashuvlarni talab etmoqda.

Bugungi kunda texnologiyalarning rivojlanishi odatda moliyaviy texnologiya yoki fintech deb ataladigan axborot texnologiyalari bilan moliyaviy xizmatlarning paydo bo'lishiga olib keladi. Fintex orqali yuzma-yuz uchrashmasdan to'lovlarni amalga oshirishda tranzaksiyalar tezlashadi.

O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksida (1996-yil, 29-avgustdagi №257-I) kredit va qarz shartnomalari, shuningdek, umumiy shartnomaviy munosabatlar asoslari belgilangan. Kredit shartnomasi bo'yicha bank yoki boshqa kredit tashkiloti qarz dorga muayyan summani qaytarish majburiyati ostida beradi (FK, 759-modda).

Onlayn kreditlar ham mazmunan fuqarolik-huquqiy shartnoma bo'lib, u ixtiyoriylik, tenglik va erkinlik prinsiplariga asoslanadi. Biroq, ular **elektron shaklda** va ko'pincha **real vaqt rejimida** tuziladi, bu esa isbotlash, rozi bo'lish, xavfsizlik, va shaxs identifikatsiyasi kabi jihatlarida o'ziga xos huquqiy yechimlarni talab etadi.

Onlayn kredit shartnomalari, odatda, **mobil ilova yoki veb-platforma** orqali tuziladi. Kredit beruvchi tashkilot shartnoma shartlarini (oferta) taklif qiladi, mijoz esa rozilik tugmasini bosish orqali aksept bildiradi. Bu jarayon, huquqiy jihatdan, O'zbekiston Fuqarolik kodeksining 366–373-moddalaridagi **oferta va aksept mexanizmi** asosida shakllanadi.

Biroq bu yerda **"sukut bilan rozilik" (konkludent harakatlar)** o'rniga **raqamli rozilik** (opt-in modeli) amal qiladi. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining 2023-yil 10-martdagi 28/4-sonli "Raqaamli moliyaviy xizmatlar iste'molchilarining huquqlarini himoya qilish standartlari"ga ko'ra, shartnomaning har bir sahifasi bilan tanishib chiqmasdan rozilik tugmasini bosishga ruxsat berilmaydi.

Fuqaroni identifikatsiyalash va E-imzo orqali shartnoma tasdiqlash amaliyoti elektron shartnomalarning qonuniy kuchini oshiradi. Yangi texnologiyalarda **biometrik autentifikatsiya** (Face ID, Touch ID) yoki **PIN-kod orqali tasdiqlash** kabi mexanizmlar ham qo'llaniladi. Bu tizimlar orqali tuzilgan shartnomalar, "soddalashtirilgan elektron imzo" shaklida bo'lsa-da, amaliyotda qabul qilinmoqda. Ammo bu tizimda firibgarlik holatlari ham yuzaga kelmoqda. Masalan, Ombudsman tomonidan ushbu yo'nalishdagi murojaatlar bo'yicha fuqarolar manfaatida Fuqarolik ishlari bo'yicha sudlarga 5 ta da'vo arizalari kiritilib, banklar bilan tuzilgan kredit shartnomalari haqiqiy emas deb topildi. 1 nafar fuqaro nomiga olingan kredit mablag'lari uning foydasiga qaytarilib, ma'naviy zarar undirilishiga erishildi. "Click" kompaniyasi yoki Markaziy bank xodimi sifatida tanishtirgan shaxslar fuqarolarning shaxsiy ma'lumotlaridan foydalangan holda, onlayn kreditlar rasmiylashtirgan. Ayrim holatlarda esa bir shaxs nomiga 5-6 ta tijorat banklaridan kreditlar rasmiylashtirilgan. Ushbu murojaatlar yuzasidan Ichki ishlar organlari tergovchilari tomonidan tijorat banklariga ushbu fuqarolar kredit mablag'laridan o'zlari foydalanmaganligi hamda fuqaroviy da'vogar deb topilgani, shuningdek, aybdor shaxslar topilguniga qadar kredit qarz dorgligi hamda unga foizlar hisoblashni to'xtatib turish yuzasidan topshiriqlar yuborilgan. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat protsessual kodeksining 36-moddasida tergovchining o'z yurituvidagi ish bo'yicha qonunga muvofiq bergan yozma topshiriqlari va qarorlari barcha korxonalar, tashkilotlar, mansabdor shaxslar va fuqarolar uchun majburiy ekani belgilangan. Lekin, shunga qaramay, banklar tomonidan firibgarlik natijasida aldangan fuqarolardan kreditni to'lash talab qilib kelinmoqda.¹ Ushbu ma'lumotlardan ko'rinadiki onlayn kredit rasmiylashtirish jarayoni birgina bank moliya sohasiga aloqador emas balki shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi, fuqarolarning daxlsizligi nuqtai nazardan ham muhim ahamiyatga ega jarayon bo'lib kelmoqda. Raqaamli muhitda ushbu

¹ https://aniq.uz/uz/yangiliklar/2024-yilda-kredit-rasmiylashtirishga-oid-firibgarlik-holatlari-qanchaga-oshgani-malum-buldi?utm_source=

tizimning bir qator o'ziga xos xususiyatlari mavjud bo'lib bugungi kunda elektron tarzda tuzilgan va elektron imzo bilan tasdiqlangan shartnomalar ham yozma shaklda tuzilgan shartnomalar bilan bir xil yuridik kuchga ekanligi belgilab berilgan. Ushbu shartnomalar tuzilishida asosan yuqorida aytganimiz kabi oferta tarzida tanishdim yoki roziman kabi tugmalarni bosish bilan shartnoma ikkinchi tomondan qabul qilinadi. Bu holat esa iste'molchilarning shartnomani to'liq o'qib chiqmasliklariga yoki muhim shartlari masalan o'zlarining huquq va majburiyatlarini bilmasliklari holatiga olib kelishi mumkin. Onlayn kredit berish faoliyatining huquqiy muammolaridan biri mana shunday holatlar hamdir. Xorijiy davlatlar tajribasida masalan, Litvada onlayn kreditlar "Vartotojū kredito įstatymas" (Consumer Credit Law) orqali tartibga solinadi. Litsenziyasiz kreditlash taqiqlanadi, elektron shartnomalarga nisbatan **raqamli rozilik** va **oldindan ogohlantirish talablari** mavjud. Bu holat jismoniy shaxslarning mas'uliyatini va majburiyatlarini bilishni yanada mustahlamlaydi. Estoniya "e-Residency" tizimi orqali xorijiy shaxslarga ham raqamli kredit xizmatlaridan foydalanish imkonini yaratadi. Kredit shartnomalari faqat **elektron identifikatsiya (e-ID)** orqali rasmiylashtiriladi. Aynan mana shunday murakkab bosqichli identifikatsioya va outentifikatsiya tizimlarining joriy qilinishi esa firibgarlik holatlarini oldini oladi.

Onlayn kredit shartnomalari O'zbekiston fuqarolik huquqi doirasida to'liq qonuniy huquqiy kuchga ega. Biroq, ularning raqamli shaklda tuzilishi elektron imzo, shaxsni identifikatsiyalash, shartnoma tuzish tartibi va xavfsizlik jihatlari bo'yicha o'ziga xos huquqiy yondashuvlarni talab etadi. Xalqaro tajriba, ayniqsa Litva, Estoniya va Singapur kabi raqamli davlatlar amaliyoti, O'zbekistonda ham bu sohaga oid maxsus qonunchilikni ishlab chiqish va takomillashtirish zarurligini ko'rsatmoqda.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi.
2. <https://cbu.uz/uz/press>
3. <https://lex.uz>
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, 02.06.2016 yildagi "Elektron tijoratda bitimlarni amalga oshirish tartibini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 185-son 16.08.2024-y., 09/24/507/0619-son.//
5. O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 29.09.2022 yildagi "Elektron tijorat to'g'risida" O'RQ-792-son qonun // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 17.04.2025-y., 03/25/1057/0351-son.//
6. Lithuanian Consumer Credit Law – e-seimas.lrs.lt

**YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN
INNOVATION G'OYA VA YECHIMLAR**
IV RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI
2025-yil, 3-iyul

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
IV Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent:
Scienceproblems team, 2025. – 71 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 3-iyul

ISBN 978-9910-09-214-5

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Scienceproblems team, 2025-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil.